

Yenidoğan Yoğunbakım Ünitesinde Bebeği Yatan Annelerin Yenidoğan Bakımına Yönelik Bilgi Düzeyleri Knowledge Levels of the Mothers of Babies Hospitalized in the Intensive Care Unit towards Neonatal Care

Serap Kaynak¹, Nihal Sunal²

¹ Öğr.Gör., Balıkesir Üniversitesi, Bandırma Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü, Balıkesir, Türkiye

² Yrd.Doç.Dr., Medipol Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, İstanbul, Türkiye

Özet

Amaç: Annelerin yenidoğan bakımına yönelik bilgi düzeylerini belirlemek.

Gereç ve Yöntem: Araştırmaya toplam 148 anne dahil edildi; annelere yenidoğan bakımıyla ilgili 43 soruluk anket uygulandı. Anketlere verilen cevaplarla annelerin sosyodemografik ve obstetrik özellikleri karşılaştırıldı. Değerlendirme annelerin bilgi puanları ve bilme durumları ölçülerek yapıldı.

Bulgular: Araştırmada anneler 43 sorudan en az altı soruya en çok 38 soruya doğru cevap vermişlerdir. Araştırmada 38 soruya doğru cevap veren kişi sayısı birdir. Soruların %70'ine doğru cevap veren kişi oranı ise sadece %14,2'dir. Yapılmış olan araştırmada annelerin yenidoğan bebek bakımına yönelik bilgilerinin oldukça düşük olduğu tespit edildi.

Sonuç: Doğum sonrası ve ilerleyen dönemlerde yenidoğanın mortalite ve morbitidesini azaltmak için annelere doğum öncesi, hatta gebelik planlama döneminden başlayarak doğum sonu da sürecek şekilde eğitim verilmeli ve kadınların eğitim seviyesi yükseltilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Anne, bilgi düzeyi, bilgi gereksinimi, yenidoğan, yenidoğan bakımı.

Summary

Objective: Aim of the study is to state the knowledge level of mothers about newborn care.

Material and Method: Total 148 mothers were involved in the survey; 43 questions were asked about newborn care. Answers to the questionnaire were compared with mothers' sociodemographic and obstetric features. Assessment was done by evaluating the mothers' knowledge points and conditions.

Results: In the survey, mothers gave true answers at least 6 to 38 questions among 43. In the survey, number of person answering 38 true answers is only one. The ratio of giving true answer to 70% of the questions is only 14.2%. According to the survey; it was found out that the knowledge of mothers about newborn care is quiet low.

Conclusion: In order to minimise the mortality and morbidity in postnatal and following periods; mothers should be trained and education level of mothers should be risen by beginning prenatal, even pregnancy planning period.

Key words: Mother, information level, information requirement, newborn, newborn care.

Kabul Tarihi: 01.Aralık.2013

Giriş

Sağlık göstergeleri içerisinde en önemlilerinden birisi bebek ölüm hızıdır (BÖH) (1,2). Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde hastalık ve ölüm nedenleri arasında farklılıklar bulunmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde ölüm nedenlerinin ilk sırasını enfeksiyona dayalı ölümler oluşturmaktadır. Beş yaş altı çocuk ölümlerinin %41'i yenidoğan dönemindedir; bu da yaklaşık 3.6 milyon yenidoğan ölümüne denk gelir. Bu dönemde ölüme neden olan enfeksiyonların başında pönömoni ve menenjit gelmektedir. Enfeksiyon dışı ölüm nedenleri arasında ise ishali hastalıklar, sıtma, kronik hastalıklar, kasıtlı ve kasıtsız yaralanmalar dikkat çekmektedir. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde ölüm nedenlerinin daha çok önlenebilir hastalıklardan

oluşturduğunu göstermektedir. Ülkemizde de Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2003 raporunda binde 29 olarak bildirilen bebek ölüm hızı, TNSA 2008 verilerine göre binde 19 olarak belirlenmiştir (tablo 1). Ancak halen gelişmiş ülkelere göre yüksek bebek ölüm hızına sahip Türkiye'de, bebek ve çocuk ölümlerini inceleyen araştırmaların ortak bulgusu olarak, ölümlerin çoğunlukla önlenebilir nedenlerden kaynaklandığı ifade edilmiştir (3,4). Türkiye'de yenidoğan ölüm hızının bebek ölüm hızları arasında ön plana çıktığı ve anneye ait sosyodemografik özelliklerin bebek ölüm hızlarını önemli derecede etkilediği görülmektedir. Postpartum dönemde yenidoğanların sağlık sorunları; emme güçlükleri, sarılık, huzursuzluk, uyku düzeninde

bozukluk, pamukçuk, pişik, göz enfeksiyonu, göbek enfeksiyonu, abdominal distansiyon, konstipasyon, ishal, yetersiz kilo alımı gibi sorunlardır. Bu sorunların erken dönemde saptanamaması nedeniyle anne ve bebekler postpartum ilk haftalarda tekrar hastaneye yatmakta, sonuçta sağlık bakım maliyeti ve mortalite artmaktadır (5,6). Anne ve bebek ölümlerinin azaltılması; annenin nitelikli bir bakım alması, doğru bilgi, tutum ve davranış kazanması ile sağlanabilir (7,8).

Tablo 1. 1993, 1998, 2003 ve 2008 Türkiye Sağlık Araştırmalarında Erken Yaş Ölümlülük Göstergesi (binde)

	1993	1998	2003	2008
Perinatal ölüm hızı	42,6	39,2	24	15
Yenidoğan ölüm hızı	29,2	26	17	13
Yenidoğan sonrası ölüm hızı	23	17	12	5
Bebek ölüm hızı	52,6	42,7	29	18

Bu çalışma Ege Üniversitesi Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi'nde bebeği yatan annelerin yenidoğan bakımına yönelik bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Gereç ve yöntem

Araştırma; Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Hastanesi Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesi'nde 20.10.2010 - 15.06.2011 tarihleri arasında bebeği yatan 201 anne arasından, araştırmaya gönüllü 148 anne üzerinde yapıldı. Veri toplama amacıyla, literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından, annelerin tanımlayıcı özelliklerini içeren 7 soru, annelerin obstetrik özelliklerini içeren 7 soru ve annelerin yenidoğan bebek bakımına yönelik bilgi düzeylerini değerlendirmeyi içeren 43 sorudan oluşan bir anket formu hazırlandı. Anket formunun ön uygulaması için araştırmaya dahil edilmeyen 30 anneye anket soruları uygulanarak soru formuna son şekil verildi. Verilerin toplanmasında deneklerin birbirinden etkilenmelerini önlemek için yüz yüze görüşme yöntemi uygulandı. Veriler, Statistical Program for Social Sciences (SPSS) 11.5 paket programında bilgisayar ortamına aktarıldı. Niteliksel veriler, sayı ve yüzde (%) ile, niceliksel veriler ise aritmetik ortalama (\pm) standart sapma ile ifade edildi. Annelerin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla anket formunda sorulan her sorunun doğru cevabına bir puan verildi ve annelerin bilgi düzeyleri

verinin şekline göre, Mann-Whitney U, Fisher's Exact Test, Kruskal-Wallis Test, Chi-Square Test'leri kullanılarak değerlendirildi. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ ve $p < 0.01$ olarak kabul edildi.

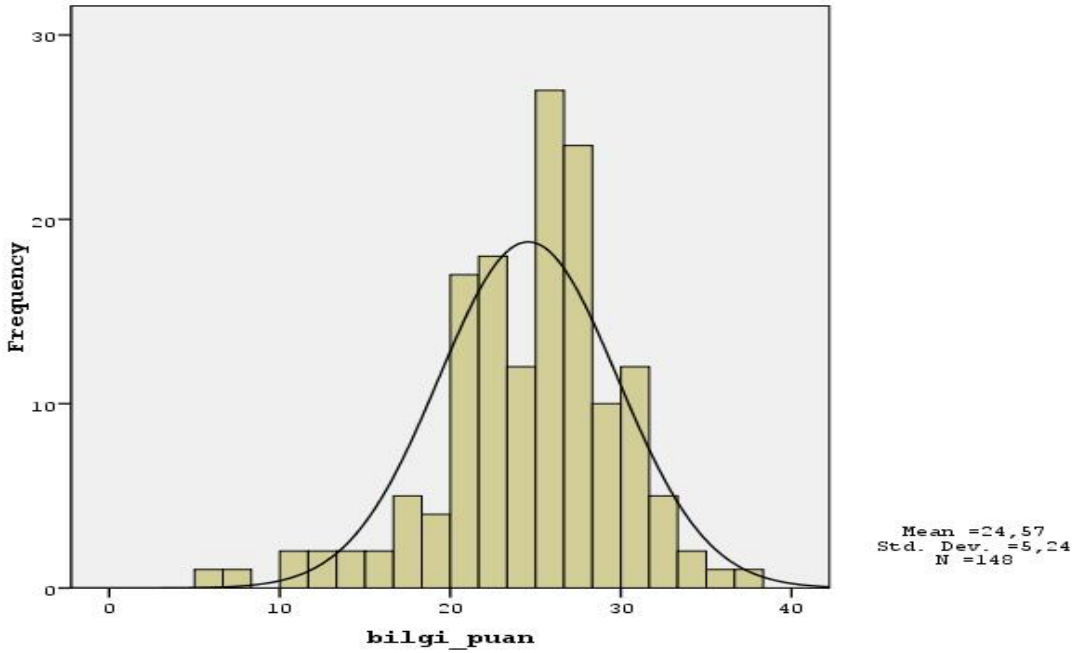
Bulgular

Öncelikle, araştırmaya katılan annelerin obstetrik ve sosyodemografik özellikleri ortaya konmuştur. Annelerin 20-25 ve 25-30 yaş arasında yoğunluk gösterdiği tespit edildi. Annelerin %33,1'i ilköğretim mezunu, %62,8'i ev hanımı, %52'si il merkezinde oturmakta, %87,2'si çekirdek aile tipi yapısına sahip, %98,6'sı sosyal güvenceye sahip, %66,9'unun gelir durumu giderine denk bulundu.

Araştırmaya katılan annelerin %61,5'inin ilk çocuğu yenidoğan yoğun bakım ünitesinde yatmakta ve ilk anneliğidir. %89,9'unun gebeliği isteyerek gerçekleşmiştir. %71,6'sı gebelik öncesi yenidoğan bakımı hakkında bilgi almıştır; gebelik öncesi bilgi alan annelerin %25'i sağlık personelinde bilgi almıştır; %66,2'si yenidoğan bebek bakımında güçlük yaşamayacağını düşünmekte, yenidoğan bebek bakımında güçlük yaşayacağını düşünen %33,8 oranındaki annelerin %18,9'u bebek bakma konusunda güçlük yaşayabileceğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan annelerin bilgi sorularına verdikleri cevapların sayısal sonuçlarına göre; annelerin %97,3'ü yenidoğan bebek için en iyi besin kaynağının anne sütü olduğunu, %68,2'si bebeğin doğumdan sonra ilk yarım saat içinde beslenmesi gerektiğini, %93,2'si yenidoğan bebeğin gazının beslenme sonrası çıkarılması gerektiğini, %70,9'u yenidoğanın göbek kordonunda enfeksiyon belirtilerini, %83,8'i yenidoğan bebeklerde ateş yüksekliği olduğunda neler yapılması gerektiğini, %81,1'i yenidoğan bebeğin çamaşırlarının nasıl yıkanması gerektiğini, %48,6'sı yenidoğanın ağzında pamukçuk olması halinde ne yapılması gerektiğini, %48,6'sı yenidoğanda emzik kullanımının hiç olmaması gerektiğini bilmekteydi.

Araştırmaya katılan annelerin %68,2'si yenidoğanın ilk kez göbek kordonu düştükten sonra yıkanması gerektiğini belirtirken, %18,9'u ise yenidoğanın doğduktan birkaç gün sonra yıkanabileceğini bilmiştir. Annelerin %70,3'ü tentürdiyot veya batikonla göbek kordonundan başlayarak göbek çevresinin silinmesi gerektiğini belirtirken, %7,4'ü göbek kordonuna hiç dokunulmadan kuru kalarak düşmesini beklemenin doğru olduğu belirtmiştir. Annelerin %56,8'i her iki cinsiyette de önden arkaya doğru alt bölge temizliğinin yapılması gerektiğini belirtirken ancak %22,7'si alt bölge temizliği konusunda doğru bilgi vermiştir.

Grafik I. Araştırmaya Katılan Annelerin Bilgi Puan Dağılım Grafiği

Elde edilen verilerin sağa çarpık olduğu, normal bir dağılım göstermediği görülmektedir (verilerin bilgi puan dağılımı her sorunun doğru cevabına bir puan verilerek elde edilmiştir). Araştırmaya katılan anneler ortalama $24,57 \pm 5,2$ doğru soru cevaplamışlardır. Anneler 43 sorudan en az 6 soruya, en çok ise 38 soruya doğru cevap vermişlerdir. Kırk üç sorunun %70'ine doğru cevap verenler araştırmada "biliyor" olarak kabul edilmiştir. Kırk üç sorunun %70'i 30 soruya denk gelmektedir. Araştırmada 30 ve üzeri bilen kişi sayısı 21 (%14,2), otuzun altında kalan kişi sayısı ise 127 (%85,8) kişidir. Üniversite mezunu annelerin sorulara doğru cevap verme oranı %28,9 iken, ortaokul mezunu annelerde bu oran %5,9'da kalmıştır (tablo 2). Annelerin meslek gruplarına göre bilgi puanı ve bilme

durumları incelendiğinde; memur annelerin bilgi puanı $28,23 \pm 4,2$ ve bilme durumu %34,6 iken evhanımı annelerin bilgi puanının $23,27 \pm 5,3$ ve bilme durumunun da %8,6 olduğu gözlenmiştir (tablo 3). Çalışma grubunda, geliri giderine denk olanların bilgi puan ortalaması $25,30 \pm 4,9$ iken geliri giderinden az olanların bilgi puan ortalaması $22,00 \pm 4,7$ 'dir (tablo 4). Bebek bakımı konusunda daha önce bilgi alanların bilgi puan ortalamaları $25,32 \pm 5,1$ iken, daha önce bebek bakımı konusu bilgi almayanların ise bilgi puan ortalaması $22,67 \pm 5,0$ 'dir (tablo 5).

Tablo 2. Annelerin Eğitim Düzeylerine Göre Bilgi Puanı ve Bilme Durumları

Annelerin Eğitim Durumu	Bilgi Puanı	Bilme Durumu
Okur-Yazar	$14,50 \pm 12,0$	0 (%0,0)
İlkokul Mezunu	$23,45 \pm 5,1$	3 (%6,1)
Ortaokul Mezunu	$21,35 \pm 4,9$	1 (%5,9)
Lise Mezunu	$24,62 \pm 4,5$	6 (%14,3)
Üniversite Mezunu	$27,92 \pm 3,6$	11 (%28,9)
P	0,075*	0,030*

Tablo 3. Annelerin Meslek Gruplarına Göre Bilgi Puanı ve Bilme Durumları

Annelerin Meslekleri	Bilgi Puanı	Bilme Durumu
Ev Hanımı	23,27 ± 5,3	8 (%8,6)
Memur	28,23 ± 4,2	9 (%34,6)
İşçi	24,50 ± 4,4	2 (%14,3)
Muhasebeci	27,33 ± 3,2	1 (%33,3)
Özel Sektör	26,10 ± 3,3	1 (%10,0)
Mühendis	26,00 ± 0,0	0 (%0,0)
P	0,001**	0,027*

Tablo 4. Annelerin Gelir Durumlarına Göre Bilgi Puanı ve Bilme Durumları

Annelerin Gelir Durumu	Bilgi Puanı	Bilme Durumu
Gelir Giderden Az	22,00 ± 4,7	1 (%3,3)
Gelir Gidere Denk	25,30 ± 4,9	17 (%17,2)
Gelir Giderden Fazla	24,79 ± 6,4	3 (%15,8)
P	0,003**	0,160*

Tablo 5. Annelerin Gebelik Öncesi Bebek Bakımı Konusunda Bilgi Almalarına Göre Bilgi Puanı ve Bilme Durumları

Annelerin Daha Önce Bebek Bakımı Hakkında Bilgi Alma Durumları	Bilgi Puanı	Bilme Durumu
Evet	25,32 ± 5,1	18 (%17,0)
Hayır	22,67 ± 5,0	3 (%7,1)
P	0,002**	0,122*

Araştırma sonucunda, araştırmaya katılan annelerin yaşı, oturdukları yer, aile tipi, sahip oldukları çocuk sayısı, iki doğum arasında geçen süre, gebeliği isteyip istememe durumlarının bilme durumlarını etkilemediği görülmüştür.

Tartışma

Yüzkırksekkiz annenin yenidoğan bakımındaki bilgi gereksinimlerini ölçtüğümüz bu çalışmada; literatür verileri yaş ortalamasını 26,7±5,7 olarak (2,7) belirtmiş olup, bu çalışma ile yaş ortalaması benzerlik göstermektedir. Araştırmada annelerin %25,4'ü üniversite mezunudur ve okuma yazma bilmeyen anne bulunmamaktadır; bu durum ülkemizde okur yazarlık ve eğitim-öğretim durumunun arttığını göstermektedir. Ayrıca annenin eğitim durumu ile iyi bir bebek bakımı arasında olumlu bir ilişki olduğu, yapılmış olan bu çalışmada görülmektedir (9,10).

Araştırmada annelerin %62,8'i ev hanımıdır ve araştırmaya katılan annelerin büyük çoğunluğu çalışmamaktadır. Araştırmaya katılan annelerin meslekleri ile yenidoğan bakımı ile ilgili sorulara vermiş oldukları cevaplar arasında anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Öyle ki annelerin meslekleri ve hem bilgi puanları hem de bilme durumları arasında anlamlı bir

ilişki bulunmuştur. Annelerin mesleği memur olanların bilgi puan ortalaması en yüksek 28,23±4,2 mesleği ev hanımı olanların bilgi puan ortalaması en düşüktür 23,27±5,3 (p:0.05, p:0.01). Başka bir araştırmada, annelerin çalışma durumuna göre bebek bakımı bilgi düzeyleri incelendiğinde; ev hanımları ve çalışan annelerin bilgi düzeyleri arasında (sırasıyla 31,49±9,76 ve 47,56±13,07) oldukça büyük bir fark görülmektedir. Araştırmada ve yapılan diğer araştırmalarda çalışan annelerin yenidoğan bebek bakımı konusunda daha fazla bilgi sahibi oldukları görülmüştür (9,11).

Araştırmaya katılan annelerin gelir durumları incelendiğinde; annelerin %66,9'unun gelirinin giderine denk olduğu, %20,3'ünün ise gelirinin giderden daha az olduğu gözlenmiştir. Benzer araştırmada ise annelerin %80,9'unun gelirinin gidere denk olduğu, %16,5'inin ise gelirinin kötü olduğu bulunmuştur (11). Yapılmış olan araştırmada, annelerin gelir düzeyi arttıkça bilgi puanlarının da arttığı gözlenmiştir. Geliri giderinden az olan annelerin bilgi puanı ortalaması 22,00±4,7, geliri giderine denk olan annelerin bilgi puanı 25,30±4,9, geliri giderinden fazla olan annelerin bilgi puanı ise 24,79±6,4 dır (p:0.05). Görüldüğü gibi, gelir durumu annelerin bilgi puanında bir etkiye sahiptir ancak annelerin bilme durumlarını etkilememektedir. Araştırma sonucuna göre anneler bilgilerini etkin kullanmamaktadır.

Araştırmaya katılan annelerin doğum öncesi bilgi alma durumları incelendiğinde; annelerin %71,6'sı daha önce bebek bakımı konusunda bilgi aldığını belirtmiştir. Özçelik'in çalışmasında annelerin %28,9'u (11), Arslan'ın yapmış olduğu araştırmada annelerin %57,6'sı daha önce bebek bakımı konusunda bilgi aldığını (12) belirtmiştir. Araştırmalar arasındaki fark; araştırmaya alınan annelerin yaşadığı çevre farklılığı, sosyo-ekonomik düzey ve eğitim düzeylerindeki farklılıklar ile açıklanabilir. Bu araştırmanın bulguları, daha çok Arslan'ın çalışma bulguları ile paralellik göstermektedir (12). Annelerin daha önce bebek bakımı konusunda bilgi alma durumları iyi bebek bakımını etkilemektedir. Yapılan araştırma da bu durumu destekler niteliktedir. Araştırmaya katılan annelerin daha önce bebek bakımına yönelik bilgi alma durumlarına göre yenidoğan bebek bakımı bilgi düzeyleri ilişkisi incelendiğinde; daha önce bebek bakımı konusunda bilgi alan annelerin bilgi puanı $25,32 \pm 5,1$ iken bilme durumları %17,0'dir; daha önce bebek bakımı konusunda bilgi almayan annelerin bilgi puanı $22,67 \pm 5,0$ ve bilme durumları %7,1'dir ($p:0.05$, $p:0.01$). Ruchala'nın yapmış olduğu araştırmada anne adaylarının bilgi alma özellikleri incelendiğinde; bilgi aldığını belirten annelerin %62'si 41 ve üzeri puan alırken, bilgi almadığını belirten annelerin %29'u 41 ve üzeri puan almış oldukları belirtilmiştir. Bu araştırma ile Ruchala'nın araştırma sonuçları benzerlik göstermektedir (13).

Araştırmaya katılan annelerin eğitim durumları ile bilgi puanı ve bilme durumları arasındaki ilişki incelendiğinde; annelerin eğitim durumları ile yenidoğan bakımı konusundaki bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Okur yazar annelerin bilgi puanı $14,50 \pm 12,0$ iken bilme durumları %0'dır. Üniversite mezunu annelerin ise bilgi puanı $27,92 \pm 3,6$ iken bilme durumları %28,9'dur ($p:0.05$). Özçelik'in yapmış olduğu araştırmada annelerin bilgi puan ortalamaları okur-yazar olanlarda $25,80 \pm 8,48$, ilk okul mezunu olanlarda $31,22 \pm 9,30$, lise mezunu olanlarda $35,94 \pm 12,82$ ve üniversite mezunlarında $39,00 \pm 14,32$ olarak belirlenmiştir (11). İrgil ve arkadaşlarının yapmış olduğu araştırmada, anne adaylarının eğitim durumlarına göre bebek bakım bilgi düzeyleri değerlendirilmiş; okur-yazar olmayan annelerin %69'unun 0-20 arasında, ilkokul mezunu annelerin %54'ünün 21-40 arasında, ortaokul ve üzeri mezun olan annelerin %54'ünün 40 ve üzeri puan aldığı tespit edilmiştir (14). Yapılmış olan araştırmada da, eğitim düzeyi yükseldikçe annelerin bilme durumlarının da yükseldiği; eğitim düzeyi arttıkça yenidoğan bebek bakımına yönelik annelerin bilme durumlarının da arttığı gözlenmiştir. Bu bilgi artışının en önemli nedeninin, annenin eğitim düzeyi olduğu düşünülmektedir. Eğitim düzeyi yükseldikçe annelerin

bilgiyi edinme ve bilgiye ulaşma yollarını deneme çabası daha da artmaktadır (11,14,15).

Oğur ve arkadaşlarının yapmış oldukları araştırmada; anneler arasında, bebek bakımı hakkında tam ve doğru bilgiye sahip olanların oranı oldukça düşük saptanmıştır (16). Yapılmış olan araştırmada annelerin doğru cevapladıkları ortalama soru sayısı $24,57 \pm 5,2$ (max:38, min:6) olarak bulunmuştur. Araştırmada 38 soruya doğru cevap veren kişi sayısı sadece bir; soruların %70'ine doğru cevap veren kişi oranı ise sadece %14,2'dir.

Yapılmış olan araştırma, annelerin yenidoğan bebek bakımına yönelik bilgilerinin oldukça düşük olduğunu göstermektedir.

Kaynaklar

1. Dünya Çocuklarının Durumu. Unicef Türkiye Temsilciliği. Ankara, 2004.
2. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008 Ön Raporu. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, T.C Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, T.C Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu. Ankara, 2009.
3. Türkiye Sağlıkta Dönüşüm Programı Değerlendirme Raporu (2003-2011) TC Sağlık Bakanlığı. Ankara, 2012.
4. Zaidi AKM, Ganatra HA, Syed S, Cousens S, Lee ACC, Black R, Bhutta ZA, Lawn JE. Effect of Case Management on Neonatal Mortality Due to Sepsis and Pneumonia. BMC Public Health 2011;11(Suppl 3):13.
5. Balkaya NA. Postpartum Dönemde Annelerin Bakım Gereksinimleri ve Ebe - Hemşirenin Rolü. C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2002;6(2):42-9.
6. Gölbaşı Z. Postpartum Dönemde Erken Taburculuk, Evde Bakım Hizmetleri ve Hemşirelik. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2003;7(2):15-22.
7. Turan T, Başbakkal Z. Study on Validity and Reality of a Turkish Version of The Parantel Stres Scale. Neonatal Intensiv Care Unit. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2006;32-42.
8. Çalışır H, Şeker S, Güler F, Anaç G, Türkmen M. Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Bebeği Yatan Ebeveynlerin Gereksinimleri ve Kaygı Düzeyleri. C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi 2008;12(1)31-44.
9. Bilgili N. Yenidoğan Yoğunbakım Ünitesinde Bebeği Yatan Ebeveynlerin Yenidoğan Bakımına Yönelik Bilgi Düzeyleri. Yüksek Lisans Tezi. Samsun, 2009.
10. McLean LKS. Communication development in first two years of life: A transactional process. Zero to Three 1990;11(1):13-9.

11. Özçelik H. Gebelerin Bebek Bakımına İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Kayseri, 2006.
12. Arslan F. Primipar Annelere Gebelikte ve Doğum Sonu Bebek Bakımı Konusunda Verilen Danışmanlık ve Eğitim Hizmetinin Yaşam Kalitesi Üzerine Etkisinin Belirlenmesi. Gülhane Askeri Tıp Akademisi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dahili Hemşirelik Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Tezi. Ankara, 2001.
13. Ruchala PL. Teaching New Mothers: Priorities of Nurse and Postpartum Women. J Obstet Gynecol Neonatal Nurs. 2000;29(3):265-73.
14. İrgil E, Akış N, Aydın N, Pala K, Aytekin N. Gemlik İlçe Merkezinde Yaşayan Bebeklerin Emzik Kullanma Durumları ve Buna Etki Eden Etmenler. Bursa Devlet Hastanesi Bülteni 2000;16(2):133-6.

15. Aslan G, Şenol S. Türkiye’de Bebek ve Çocukların Durumuna İlişkin Sorunlar ve Ebenin Rolü. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2006;1(1):64-72.
16. Oğur R, Tekbaş F, Yaren H, Ünay B. Sağlam Bebek Kliniğine Başvuran Annelerin Hamilelik, Bebek Beslenmesi ve Bakımı Hakkındaki Bilgi Düzeyleri. T. Klinikleri Pediatri 2000; 9(3):150-4.

İletişim:

Öğr.Gör. Serap Kaynak
Balıkesir Üniversitesi, Bandırma Sağlık Yüksekokulu
Hemşirelik Bölümü, Balıkesir, Türkiye
Tel: +90.266.7186400
Fax: +90.266.7186414
e-mail: serapinan18@mynet.com